

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Ohjelman tavoite siitä, että jokaisella nuorella on edellytykset rakentaa hyvää elämää ja tavoitella unelmiaan, on erittäin tärkeä ja kannatettava. Jotta jokaisella nuorella olisi tosiasiallisesti polku eteenpäin, tulisi politiikan kyetä luomaan aidosti tasa-arvoinen ja sosiaalisesti kestävä yhteiskunta. Tässä esimerkiksi tuloerojen kaventaminen on keskeistä. Hallituksen leikkaukset opintotukeen ja työttömyysturvaan sekä sen lapsikorotuksiin heikentävät nuorten asemaa. Myös muut perheiden toimeentuloon ja sosiaaliturvaan kohdistuvat leikkaukset heikentävät tutkitusti nuorten asemaa, oikeuksien toteutumista, terveyttä ja hyvinvointia. (Ristikari ym. 2018)

Toivomme myös, ettei ohjelman näkökulmaa rajata pelkästään nykyhetkeen. Jotta tulevien sukupolvien nuorten mahdollisuudet tavoitella hyvää elämää ja unelmiaan säilyisivät, nykyisten toimien ja kunnianhimon tason muun muassa luontokadon ja ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi tulisi lisääntyä merkittävästi.

Ohjelmassa tulisi lisäksi huomioida harrastustoiminnan lisäksi myös vapaaehtoistoiminnan merkitys nuoren hyvinvoinnille ja osallisuudelle.

Harrastustoiminnan monipuolisuutta tulisi painottaa nykyistä enemmän, jotta osallistumisen kynnys olisi mahdollisimman matala. Mainittujen liikunta- ja kulttuuriharrastusten lisäksi esimerkiksi luonnossa tapahtuva toiminta tukee nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Monipuolisen harrastustoiminnan järjestämiseen tulisi tavoitteiden lisäksi varmistaa riittävät resurssit, eivätkä tuloerot tai esimerkiksi maantieteellinen sijainti saisi asettaa nuoria keskenään eriarvoiseen asemaan. Hallituksen leikkaukset järjestöjen toiminta-avustuksista vaikuttavat nuorten hyvinvointia heikentävästi.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Ohjelman tavoite panostaa mielenterveyspalveluiden saavutettavuuteen, laatuun ja oikea-aikaisuuteen on äärimmäisen tärkeä.

Ohjelmassa painotetaan mielen hyvinvoinnin ja liikkumisen välisen yhteyden vahvistamista osaksi rakenteita. Luonnon merkitys liikkumiselle ja mielen hyvinvoinnille on tutkitusti myös merkittävä. Ohjelmassa halutaan tukea nuoria luonnon virkistyskäyttöön, kuten retkeilyyn ja muuhun luonnossa liikkumiseen. Valtaosa suomalaisista asuu kuitenkin kaupunkialueilla, joissa pääsy lähiluontokohteisiin vaihtelee suuresti. Luonnon hyvinvointivaikutuksien saavuttaminen vaihtelee paljon, ja tämän vuoksi luonnossa tapahtuvan vapaa-ajan toiminnan järjestämiselle on huomioitava riittävät resurssit. Keski-Suomen ELY-keskuksen ympäristökasvatusavustukset ovat olleet mm. luonnossa tapahtuvan vapaa-ajantoiminnan järjestämiselle tärkeä resurssilähde.

Jotta luonnon merkitystä ja sen virkityskäyttöä voidaan vahvistaa, on ensisijaista, että luontoa myös suojellaan ja että suojelutoimet ovat riittäviä.

Koska nuorten mielenterveyden ongelmat ovat linkittyneitä koko perheen hyvinvointiin, ovat perheiden tuloeroja ja pahoinvointia lisäävät sopeuttamistoimet jyrkässä ristiriidassa sinänsä hyviin tavoitteisiin.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Ohjelman valmisteluun liittyvässä kuulemisessa nuoret ovat kokeneet kaikkein tärkeimmäksi ratkaistavaksi yhteiskunnalliseksi haasteeksi ilmastonmuutoksen ja luonnon säilyttämisen. Tähän liittyvät toimenpiteet jäävät kuitenkin vähäisiksi sekä sopeutumisen näkökulma ylikorostuu. Nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäksi tulisi ennen kaikkea varmistaa, ettei nuorten huolta sivuuteta poliittisessa päätöksenteossa, vaan tehdään niin tehokasta ympäristö- ja ilmastopolitiikkaa, ettei nuorten tarvitse olla huolissaan.

Kiitämme, että ohjelmassa korostetaan harrastustoiminnan roolia nuorten yhteisöllisyyden ja yhdenvertaisuuden edistämässä ja tätä halutaan vahvistaa edelleen.

Tavoitteen numero kahdeksan toimenpiteissä listataan eri toimijoiden roolia nuorten elämässä yhteisöllisyyden, yhdenvertaisuuden ja resilienssin tukemisessa. Näistä toimenpiteistä puuttuvat kuitenkin kokonaan ne toimijat ja toimet, joiden avulla tuetaan nuorten luontosuhteen, luontoharrastuneisuuden ja näihin liittyvän toimijuuden tukemista esimerkiksi koulussa ja vapaa-ajalla. Toimenpiteissä viitataan myös eri kulttuuriperintötoimijoiden yhteistyöhön. Luonto ja aktiviteetit luonnossa liittyvät olennaisella tavalla myös aineettomaan kulttuuriperintöön, joka on ihmisten arjessa läsnä olevaa elävää perintöä.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

-

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Kiitämme ohjelman huomiosta, jonka mukaan “nuorisotyön kautta voidaan tukea erityisesti vähemmistöihin kuuluvia nuoria, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäen ja puuttuen pahoinvoinnin aiheuttajiin”. Hallituksen toimet ovat kuitenkin keskenään ristiriitaisia, kun yhtäältä tässä ohjelmassa yritetään puuttua yhdenvertaisuuden ongelmiin ja toisaalta sopeutustoimilla kasvatetaan tuloeroja ja heikennetään sosiaaliturvaa eli luodaan nuorten pahoinvoinnin aiheuttajia.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Pidämme sinänsä positiivisena aikomusta vahvistaa nuorten ääntä ja osallisuutta päätöksenteossa. Sen pitää kuitenkin tapahtua niin, että nuorilla on todellista vaikutusvaltaa, eikä kyse ole niin sanotusti dialogipesusta. Kiitämme aikeesta osallistaa nuoria, mutta esityksen toimenpiteistä puuttuvat esimerkiksi nuorten ilmasto- ja luontoryhmän osallisuus ja ilmasto- ja luontodelegaatit.

Esityksessä huomioidaan, että ilmastonmuutos on nuorten hyvinvoinnin ja tulevaisuuden kannalta yksi keskeisimmistä ratkaistavista ongelmista sekä aiheuttaa nuorille ahdistusta ja heikentää nuorten luottamusta tulevaisuuteen. Ohjelman valmistelussa nuorten selkeä viesti päättäjille on ollut, että nyt tulee siirtyä puheista konkreettisiin toimenpiteisiin ilmastonmuutoksen ja luontokadon pysäyttämiseksi. Tästä huolimatta esityksessä ylikorostuu ilmastonmuutokseen sopeutumisen näkökulma, nuorten luontoahdistuksen juurisyiden selvittäminen sekä näkemys siitä, että tutkitun tiedon tarjoaminen nuorille ilmastonmuutokseen liittyen olisi yksi tekijä ahdistuksen lieventämisessä.

Tutkittua tietoa ilmastonmuutoksesta ja luontokadosta on tarjolla runsaasti. Nuorten ahdistus liittyy riittämättömiin ja liian hitaisiin toimiin ilmastonmuutosta ja luontokatoa vastaan — ja ahdistus on luonnollinen reaktio tähän. Kuten ympäristöahdistuksen tutkija Panu Pihkala (2021) on kansainväliseen tutkimukseen viitaten todennut: “nuoret kertovat haluavansa ennen kaikkea ilmastotoimia eivätkä terapisoitua”.

Tähän nähden hallituksen liian vähäiset ympäristötoimet ja esimerkiksi ympäristöjärjestöiltä leikkaaminen ovat ristiriidassa nuorten huolen kanssa. Nuorten ahdistusta helpottavat, kun he kokevat aikuisten ottavan asioista vastuun, ympäristötunteiden kohtaaminen ja toiminta.

Toivomme, että aktiivinen toiminta ja osallisuus kansallisissa luontokadon ja ilmastonmuutoksen vastaisissa toimissa ja päätöksenteossa sisällytetään vahvasti ohjelmaan myös kansallisella tasolla, vaikka nuoria ja ilmastonmuutosta koskeva kohta on sisällytetty esityksessä nuorisoalan eurooppalaisen ja kansainvälisen toiminnan alle.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Yleisesti ottaen luontokato, ilmastonmuutos, luonnon hyvinvointivaikutukset sekä luonnossa tapahtuvat harrastus- ja vapaa-ajan mahdollisuudet ovat marginaalissa esityksessä, vaikka ne ovat tämän hetken nuorten sekä tulevien sukupolvien nuorten hyvinvoinnin ja tulevaisuuden kannalta erittäin keskeisiä asioita.

Kokonaisvaltaisen näkökulman yhteydessä — esimerkiksi puhuttaessa mielenterveystä — ei ohjelmassa käsitellä luonnon merkittävää roolia nuorten hyvinvoinnille. Sen lisäksi että ohjelmassa on tärkeää painottaa luonnonsuojelullisia näkökulmia, tulisi myös luonnossa tekemisen ja olemisen näkökulmien, ja näiden yhteyden nuorten hyvinvointiin ja toimijuuteen, korostua voimakkaammin.

Ohjelma ei tarjoa riittävästi mitattavia tavoitteita eikä konkreettisia toimia, joilla nuorten hyvinvointia aidosti tuettaisiin. Samaan aikaan hallituksen muut toimet heikentävät nuorten asemaa ja hyvinvointia merkittävästi.

Eskelinen Riku
Luonto-Liitto ry